

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΓΓΕΤ (8-5-2015)
«ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ 2014 - 2020»

Το Σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής RIS3 παρουσιάσθηκε και συζητήθηκε στη συνάντηση που διοργάνωσε η ΓΓΕΤ στις 8 Μαΐου 2015. Υποβλήθηκε σε μια περίοδο που οι στρατηγικές RIS3 των 13 περιφερειών της χώρας είναι στην τελική τους φάση και πολλές έχουν ήδη υποβληθεί προς έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Παράλληλα, τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και το Τομεακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας και Καινοτομίας (ΕΠΑΝΕΚ) έχουν εγκριθεί και αποτελούν δεσμευτικούς περιορισμούς στην υλοποίηση, ενώ αναμένεται η ολοκλήρωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και η οριστικοποίηση των παρεμβάσεων του Κοινωνικού Ταμείου που θα προσφέρουν επιπλέον πόρους. Προς όλες τις παραπάνω στρατηγικές και προγράμματα η Εθνική Στρατηγική RIS3 αναμένεται να προσφέρει (α) τις κύριες κατευθύνσεις δράσεων και τη λογική παρεμβάσεων για το σύνολο της χώρας, και (β) την εξειδίκευση των δράσεων με γνώμονα τους αναπτυξιακούς στόχους στην επικράτεια.

Οι παρατηρήσεις της Ομάδας Εμπειρογνομόνων της DG REGIO (Κ. Κοκκινοπλίτης, Ν. Κομνηνός, Λ. Τσιπούρη) που ακολουθούν διατυπώνονται σε συνέχεια του κειμένου που πρόσφατα υποβλήθηκε (5-5-2015) σχετικά με τη συνάρθρωση της Εθνικής και Περιφερειακών Στρατηγικών RIS3 και των εγκεκριμένων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π) με στόχο τη διατύπωση μιας συνεκτικής στρατηγικής με συμπληρωματικούς στόχους σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο προς υλοποίηση μέσω των Ε.Π.

Το σχέδιο RIS3 που παρουσίασε η ΓΓΕΤ βασίζεται σε ενδελεχή διερεύνηση δεδομένων και διαβούλευση με τους εταίρους αλλά χρειάζεται περαιτέρω εξειδίκευση λόγω των ιδιαίτερων προκλήσεων για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Οι παρακάτω παρατηρήσεις αφορούν σε πέντε μεγάλα θέματα που διατρέχουν την Εθνική Στρατηγική RIS3, όπως και τις στρατηγικές RIS3 των περιφερειών, με στόχο να διευκολυνθεί μια αποτελεσματική και γρήγορη υλοποίηση: (1) Ανάλυση της παραγωγικής εξειδίκευσης και του συστήματος καινοτομίας για την επιλογή τομέων προτεραιότητας, (2) Διαδικασίες Επιχειρηματικής Ανακάλυψης για εντοπισμό ευκαιριών επένδυσης, (3) Διατύπωση στόχων και λογικής παρέμβασης για την επίτευξη των στόχων, (4) Σχέδιο Δράσης και κοστολογημένες προσκλήσεις δράσεων, και (5) Σύστημα και δείκτες παρακολούθησης, και αρχές διακυβέρνησης.

Η βασική παρατήρηση είναι η ανάγκη καλύτερης άρθρωσης των στόχων, της λογικής παρέμβασης, και των δράσεων με την οικονομία και τα χαρακτηριστικά των 8 τομέων προτεραιότητας, όπως εξειδικεύονται πιο κάτω:

1. Ανάλυση παραγωγικού συστήματος, εξειδίκευση, κρίσιμη μάζα, καινοτομία: Άξονας σύνθεσης των στρατηγικών είναι οι Πλατφόρμες Καινοτομίας που προσδιορίζουν μεγάλους τομείς παρεμβάσεων. Στις περιπτώσεις που οι περιφερειακές RIS3 επιλέγουν τομείς προτεραιότητας που δεν εντάσσονται στις εθνικές πλατφόρμες καινοτομίας ή οριζόντιες δράσεις σε πολλούς τομείς, η χρηματοδότηση των δράσεων αυτών να πραγματοποιηθεί μόνο με πόρους των ΠΕΠ. Αυτό πρέπει να είναι ρητά εκπεφρασμένο στο κείμενο. Τυχόν οριζόντιες δράσεις σε περιφερειακό ή/και εθνικό επίπεδο πρέπει να μην αντιβαίνουν την αρχή της εξειδίκευσης και της συγκέντρωσης πόρων σε επενδυτικές δραστηριότητες όπου υπάρχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Με την οπτική αυτή, η Εθνική Στρατηγική RIS3 πρέπει:

- Να προσδιορίσει με ακρίβεια τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει κάθε τομέας προτεραιότητας ή πλατφόρμα καινοτομίας. Ενώ κάποιες δραστηριότητες είναι σαφείς, υπάρχουν ασάφειες στα πεδία των υλικών, της βιώσιμης ανάπτυξης, του περιβάλλοντος, κ.α. Κατά συνέπεια και οι οκτώ τομείς δραστηριότητες θα πρέπει να γίνουν πιο περιοριστικές ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Στόχος είναι να υπάρξουν συνέργειες (οπότε διεπιστημονικές και διακλαδικές δράσεις θα είναι σημαντικές) και όχι γενικές μη εστιασμένες παρεμβάσεις.
- Να διατυπώσει με σαφήνεια τη θέση ότι οι πλατφόρμες καινοτομίας προσδιορίζονται ως κάθετοι τομείς δραστηριότητας και όχι ως τομείς που διατρέχουν οριζόντια όλες τις δραστηριότητες.
- Οι τεχνολογίες δεν πρέπει να θεωρηθούν ως τομείς δραστηριότητας αλλά ως πρακτικές υποστήριξης των δραστηριοτήτων. Σε όλες τις πλατφόρμες καινοτομίας οι τεχνολογίες (KETs, ΤΠΕ, κ.α.) να προσδιορίζονται ως enablers και δεν οριοθετούν τις πλατφόρμες, αλλά ενδυναμώνουν τις δραστηριότητές τους.

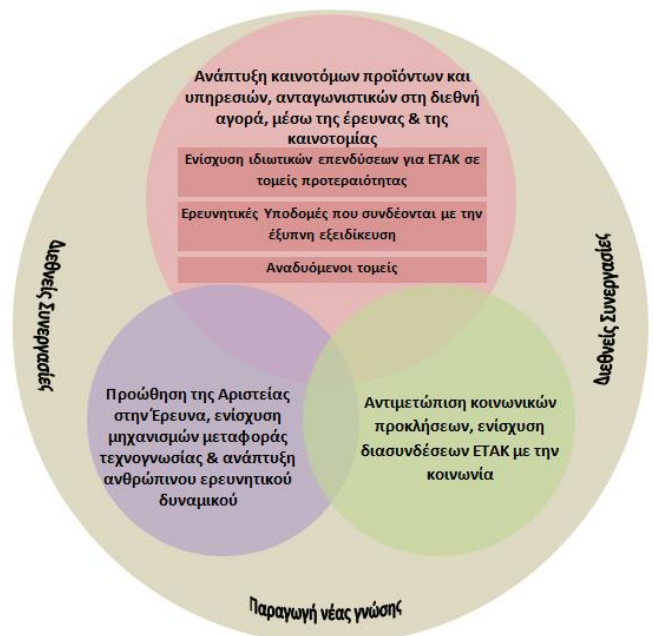
2. Επιχειρηματική ανακάλυψη: Δεδομένου ότι οι Διαδικασίες Επιχειρηματικής Ανακάλυψης δεν έχουν επαρκώς πραγματοποιηθεί στις περισσότερες Περιφέρειες, η συνάρθρωση των στρατηγικών μπορεί να βασισθεί στα συμπεράσματα και κατευθύνσεις από (α) τα πilotικά έργα και (β) τις Πλατφόρμες Καινοτομίας. Σε όποιους τομείς προτεραιότητας δεν υπάρχουν επαρκή συμπεράσματα ΕΑ, θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε η προκήρυξη των δράσεων να συμβαδίζει με τις επενδυτικές προτεραιότητες του ιδιωτικού τομέα. Η προκήρυξη pilotικών δράσεων σε όσες Περιφέρειες έχουν ολοκληρώσει τις αναθεωρήσεις των RIS3 τους θα παίξει το ρόλο της δοκιμής σε πραγματικές συνθήκες των συμπερασμάτων των RIS3. Πρέπει όμως να βασίζεται σε συγκεκριμένα κριτήρια, όπως το εθνικό pilotικό των υδατοκαλλιεργειών που θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως υπόδειγμα σχεδιασμού δράσεων από την οπτική της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.

- Οι pilotικές δράσεις σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο να ολοκληρωθούν και να προσφέρουν μοντέλα για το σχεδιασμό παρεμβάσεων και έργων.
- Οι διαδικασίες Ε.Α. να οριστικοποιηθούν, να προδιαγράψουν ένα σχέδιο υλοποίησης και να ολοκληρώσουν ένα πρώτο κύκλο μέχρι το τέλος 2015 και να συνδεθούν με τις μεγάλες παρεμβάσεις και τις επιχορηγήσεις μέσω του νέου Αναπτυξιακού Νόμου. Να είναι σαφές στο μοντέλο διακυβέρνησης ότι η Ε.Α. είναι εξελικτική και θα συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου.
- Η Ε.Α πρέπει να εντοπίσει και να αναδείξει ευκαιρίες επενδύσεων μέσα σε κάθε πλατφόρμα καινοτομίας, οι οποίες ανταποκρίνονται στις προκλήσεις των δραστηριοτήτων της πλατφόρμας και στα επενδυτικά ενδιαφέροντα του ιδιωτικού τομέα. Να συμβάλλει στη στρατηγική που υιοθετεί κάθε πλατφόρμα καινοτομίας.

3. Διατύπωση στόχων – λογική παρέμβασης: Η διατύπωση των στόχων πρέπει να γίνει με βάση τις Επενδυτικές Προτεραιότητες (1α, 1β), (2α, 2β), και (3α, 3β, 3γ, 3δ) των αντίστοιχων Θεματικών Στόχων. Οι περισσότερες περιφερειακές στρατηγικές, το ΕΠΑΝΕΚ, και τα ΠΕΠ έχουν οργανωθεί με βάση τις παραπάνω επενδυτικές προτεραιότητες.

- Καθώς πολλές Περιφερειακές RIS3 προκρίνουν επενδυτικές δραστηριότητες σε ICT, επείγει η ολοκλήρωση της Εθνικής Ψηφιακής Στρατηγικής που θα πρέπει να κρίνει ποιες από αυτές τις περιφερειακές δραστηριότητες πρέπει να ενταχθούν στην εθνική ψηφιακή στρατηγική.

- Ειδικά για την Επενδυτική Προτεραιότητα 1α, υπάρχει και ο οδικός χάρτης των ερευνητικών υποδομών που πρέπει να συνδεθεί με τους στόχους των RIS3 για να τύχει χρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.
- Η Εθνική στρατηγική RIS3 πρέπει να συνθέσει τις 13 περιφερειακές στρατηγικές. Η σύνθεση αυτή απουσιάζει από το προτεινόμενο Σχέδιο RIS3.
- Στο τελικό Σχέδιο RIS3 πρέπει να είναι ξεκάθαρη η στρατηγική προσέγγιση της ανάπτυξης με βάση την καινοτομία. Η καινοτομία στο προϊόν και η αριστεία στην έρευνα είναι εργαλεία και μέθοδοι υλοποίησης της στρατηγικής και όχι κεντρικοί στόχοι της στρατηγικής.
- Δεδομένης των επιλογών των τομέων προτεραιότητας που ορίστηκαν (Πλατφόρμες Καινοτομίας) και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και σημαντικών διαρθρωτικών διαφορών κάθε τομέα (επιχειρήσεις, αγορές, τεχνολογίες, εξωστρέφεια, κ.α. σε αγροδιατροφή, ΤΠΕ, φάρμακα) χρειάζεται μια διαφορετική στρατηγική προσέγγιση σε κάθε τομέα προτεραιότητας. Αυτό πρέπει να γίνει ως συνέχεια της διαβούλευσης και επικοινωνίας με τους κοινωνικούς εταίρους κάθε πλατφόρμας καινοτομίας. Η στρατηγική (και κατά συνέπεια τα μέτρα που θα την υλοποιούν) πρέπει να είναι διαφοροποιημένη και σε άμεση συνάρτηση με τη δομή του παραγωγικού ιστού κάθε τομέα προτεραιότητας (ειδικά για προτεραιότητες θεματικού στόχου 3) με στόχο την παραγωγική αναδιάρθρωση.
- Η διατύπωση της λογικής παρέμβασης και των στρατηγικών επιλογών (Κεφ. 7: Όραμα και Στρατηγικές Επιλογές – παρατιθέμενο Διάγραμμα) πρέπει να γίνει σε όρους αναπτυξιακών και παραγωγικής διαφοροποίησης κάθε τομέα, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο που το Innovation Union Scoreboard περιγράφει τα αποτελέσματα της καινοτομίας με (α) τη δημιουργία καινοτόμων οργανισμών, και (β) οικονομικά αποτελέσματα απασχόλησης έντασης γνώσεων, εμπορικού ισοζυγίου, εξαγωγών, πωλήσεων νέων προϊόντων, και εισοδήματος από την καινοτομία.

4. Σχέδιο δράσης Εθνικού RIS3: Καθώς οι περιφερειακές στρατηγικές έχουν οργανώσει τις δράσεις τους κατά Θεματικό Στόχο 1, 2, και 3 και τις αντίστοιχες Επενδυτικές Προτεραιότητες, όπως και τα εγκεκριμένα Ε.Π., η οργάνωση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης πρέπει να γίνει πάνω στους ίδιους άξονες ώστε να γίνει εφικτή η σύνθεση των περιφερειακών σχεδίων δράσης σε ένα συνεκτικό εθνικό πλαίσιο. Η συνάρθρωση επομένως των Σχεδίων Δράσης των στρατηγικών μπορεί να γίνει με την οργάνωσή τους κατά Επενδυτική Προτεραιότητα και Τομέα Προτεραιότητας.

- Το προτεινόμενο Σχέδιο δράσης (κεφ. 10) δεν προκύπτει ως σύνθεση των 13 Περιφερειακών Στρατηγικών. Ακολουθεί τις στρατηγικές επιλογές του Κεφ. 7. Η τυπολογία των δράσεων ορίζεται top-down και όχι bottom-up ως σύνθεση των 13 περιφερειακών σχεδίων δράσης. Οι δράσεις σε

μεγάλο βαθμό είναι οριζόντιες και διατρέχουν όλους τους 8 τομείς, παρά τις σημαντικές διαφορές μεταξύ τους.

- Όπως ακριβώς περιγράφεται και στη λογική παρέμβασης, κάθε τομέας προτεραιότητας πρέπει να έχει ενδεικτικά (και με συνεχή παρακολούθηση για αλλαγές στο πλαίσιο της Ε.Α.)
 - Το δικό του προϋπολογισμό (όχι το σύνολο δια οκτώ για κάθε τομέα)
 - Αναμένεται να ξεφύγει η περιγραφή των δράσεων από την επανάληψη των ήδη γνωστών οριζόντιων προκηρύξεων και να μπει μια νέα λογική όπου θα υπάρχει συστημική προσέγγιση συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων που καθορίζουν την καινοτομία (έρευνα – χρηματοδότηση – ικανότητα παραγωγής – εξασφάλιση αγοράς) με κεντρικό γνώμονα τη δημιουργία απασχόλησης και προστιθέμενης αξίας.
 - Στη λογική αυτή κάθε τομέας χαρακτηρίζεται από τη δική του δομή και ανάγκες, ενώ γενικά οι παρεμβάσεις θα πρέπει να πάρουν υπόψη τους επιτυχημένα υποδείγματα άλλων χωρών σε αυτή τη λογική (π.χ. Σχήμα 3 φάσεων SME Instrument στον Ορίζοντα 2020, Λογική Demand Side SBIR, Διαδικασία αξιολόγησης σε δύο φάσεις με πρώτη την αριστεία αλλά και επιπλέον προσδιοριστική κατάταξη μεταξύ των αρίστων τη σημασία τους για την αγορά).

5. Μέτρηση και διακυβέρνηση: Το κεφάλαιο αυτό πρέπει να οριστικοποιηθεί είτε μέχρι την υποβολή του τελικού RIS είτε στο πλαίσιο ενός σύντομου χρονοδιαγράμματος, συμπεριλαμβάνοντας δείκτες του Κοινωνικού Ταμείου.

Συμπερασματικά, το σχέδιο RIS3 που παρουσιάστηκε από τη ΓΓΕΤ είναι ένα σημαντικό βήμα για την ολοκλήρωση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και μπορεί να βελτιωθεί περαιτέρω με (α) την ακριβή οριοθέτηση των τομέων προτεραιότητας ως κάθετων τομέων δραστηριότητας, (β) τη διατύπωση των στόχων της στρατηγικής σε όρους διαδικασιών ανάπτυξης με βάση την καινοτομία, απασχόλησης έντασης-γνώσεων, ανόδου στην αλυσίδα της αξίας, εξωστρέφειας, κ.α, διαφοροποιημένων κατά τομέα προτεραιότητας, (γ) τη συγκρότηση του Σχεδίου Δράσης ως σύνθεση εθνικών και περιφερειακών παρεμβάσεων, που υπηρετούν την αναπτυξιακή στρατηγική κάθε τομέα προτεραιότητας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, (δ) την εισαγωγή ενός συστήματος μέτρησης / αξιολόγησης για τη συνεχή βελτίωση της στρατηγικής και των παρεμβάσεων της RIS3.

11-5-2015